

Lektor ph.d. Trine Baumbach, Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet

Oplæg til møde med arbejdsgruppen om medieetik og medieansvar – onsdag den 1. oktober 2014

Tak for indbydelsen til at komme og give mit bud på, hvorfor det medieretlige område trænger til at blive udredt – samlet.

Overskrift

Hvis jeg skulle give mit oplæg en overskrift, ville den lyde:

Det medieretlige område trænger til at blive udredt samlet, fordi det er et vanvittigt kompliceret område, hvor mange modsatrettede hensyn skal tilgodeses, og hvor justeringer på ét felt kan få konsekvenser for andre felter.

Manchet:

Hvis jeg skal folde overskriften lidt ud, vil jeg sige:

Når man – som jeg – beskæftiger sig med medieret, støder man hele tiden på regler eller sager, der er utidssvarende eller uhensigtsmæssige eller direkte kontraproduktive, målt i forhold til pressens rolle og formålet med pressefriheden. Og det er ikke så mærkeligt, for den medieretlige regulering er gammel og stammer fra en tid,

- * hvor medieverdenen så meget anderledes ud, end den gør i dag,
- * hvor der ikke var et "breaking news"-krav, som i dag,
- * hvor de fleste nyheder hurtigt blev glemt,
- * hvor pressefriheden og privatlivsbeskyttelsen betød noget andet, end disse friheder gør i dag, og
- * hvor samfundet og moralen i det hele var anderledes, end den er i dag.

Og det er ikke nok, at samfundet og medierne udvikler sig – juraen må også følge med – og netop fordi udviklingen har fundet sted på så mange områder, må lovgivningen underkastes en samlet granskning.

Budskab

Jeg har ét hovedbudskab:

NETOP fordi pressens funktion er af så væsentlig betydning for borgerne og det demokratiske samfund – at pressen er public watchdog – er det fuldstændig afgørende, at borgerne kan stole på de informationer, som de modtager gennem medierne, og at medierne ikke i forsøget på at sælge flest mulige aviser eller få flest mulige lyttere eller seere i deres virksomhed er med til at undergrave de grundlæggende retsstatsprincipper, som et velfungerende samfund er så afhængig af.

Det er også afgørende, at pressen ikke ved ulovligheder, misinformation eller urimelig tilsværtning eller snagen i private forhold undergraver de bærende hensyn bag ytringsfriheden.

Og derfor skal det medieretlige område ikke bare nutidsreguleres – det skal også reguleres på en måde, så vi kan være sikre på, at vi får afbalanceret de ofte modstående hensyn – hensynet til pressefriheden over for hensynet til privatlivsbeskyttelsen – på den helt rigtige måde.

Pressefriheden må *bestemt ikke* gås for nær.

Men hensynet til privatlivsbeskyttelsen og samfundet som sådan skal også tilgodeses.

Oversigtsform

I oversigtsform vil jeg fremhæve følgende områder, som der i hvert fald bør ses nærmere på:

1) Privatlivsbeskyttelsens afgrænsning – hvad mener vi, når vi henviser til privatlivet, og hvad skal være omfattet af privatlivsbeskyttelsen, målt i forhold til pressefriheden?

2) Hvordan bør samfundet og retsvæsenet reagere på forkerte eller krænkende historier?

3) Hvad med de betalte kilder – skal det felt reguleres og i givet fald hvordan?

4) Grove overtrædelser af de vejledende regler om god presseskik – skal der sættes hårdere ind end blot kritisk fra Pressenævnet?

5) Påtalereglerne – trænger de til at blive revideret, så samfundet kommer til at påtage sig et større ansvar i sager om privatlivskrænkelser?

6) Forældelsesreglerne, herunder reglen i straffelovens § 96, er de som de bør være i et moderne samfund?

7) Kildebeskyttelsesreglerne – er de tidssvarende eller bør de justeres i lyset af formålet med, at vi overhovedet har kildebeskyttelse?

- og hvad med journalisternes egne kildeafsløringer, der bringer kilderne i forlegenhed – skal der ses nærmere på dem i lyset af formålet med kildebeskyttelsen?

8) Er de VEJLEDENDE regler om god presseskik gode nok?

- og er de forpligtende nok?

- og effektive nok?

Det kunne man også se nærmere på.

9) Medieansvarsloven – er den tidssvarende?

- Internet medier – der jo virkelig er fremtidens medium – er ikke automatisk omfattet af loven. Er det, som det skal være?

- Og lovens sondring mellem materielle pressedelikter og andre lovovertrædelser – holder den stadig vand?

10) Og så lidt i småtingsafdelingen:

f.eks. reglerne om retsreportager i retsplejeloven (§ 1017) – skal de justeres, eller skal tiltalepraksis ændres? Det kunne man også se på.

Nedslagsfelter

Som dokumentation for behovet for en granskning af det medieretlige felt vil jeg sige et par ord mere om et par af punkterne:

1) *Afgrænsning af privatlivsbeskyttelsen.*

Helt overordnet kunne det overvejes at afgrænse privatlivsbeskyttelsen i overensstemmelse med samfundets normer og afveje privatlivsbeskyttelsen over for pressefriheden for derved at finde det rigtige snit mellem pressefriheden og privatlivsbeskyttelsen – og derved komme væk fra Straffelovrådets betænkning fra 1971.

I den forbindelse bør det overvejes at sondre mellem følgende 3 typer af privatlivskrænkelser:

- a) krænkelser, der udelukkende sker for at tilfredsstille nysgerrigheden eller for at hænge nogen ud.
- b) krænkelser, der er nødvendige for at afdække et emne af betydelig samfundsmæssig interesse.
- c) krænkelser, der nok er nødvendige for at afdække det behandlede emne, men hvor emnet kun har en begrænset eller ingen egentlig samfundsmæssig interesse.

Og i lyset af denne afgrænsning bør det overvejes at revidere straffelovens kapitel 27 om freds- og æreskrænkelser.

I den forbindelse er det vigtigt at bringe ordlyden af straffelovens bestemmelser om injurier i overensstemmelse med Menneskerettighedsdomstolens praksis.

En revision af straffelovens kapitel 27 kunne samtidig samtænkes med godtgørelsesspørgsmålet, således at godtgørelsesspørgsmålet ikke bliver tynget af, at et forhold ikke anses for groft nok til at blive straffet.

I forbindelse med sådanne overvejelser skal det huskes, at privatlivskrænkelser ikke bare udgør en krænkelser af den person, der bliver udsat for krænkelser. Privatlivskrænkelser – der alene tilfredsstiller folks trang til sladder og snagen i andres liv – udgør også et samfundsproblem, fordi disse krænkelser sætter spørgsmålstegn ved retten til ytringsfrihed og ikke mindst ved pressens vigtige rolle som ”public watchdog”. Man kan lidt populært sige, at tolerance over for dele af pressens privatlivskrænkelser, der ikke tjener

andet formål end at tilfredsstille folks nysgerrighed, underminerer vores respekt for pressen som en af demokratiets vogtere.

2) *Forkerte eller krænkende historier*

For at understøtte mediernes vigtige rolle som fjerde statsmagt bør det overvejes, om forsættligt forkerte historier og krænkende historier, der bliver bragt uden at de først er blevet tjekket, bør kriminaliseres – f.eks. historien om natursutten – for at understrege alvoren af sådanne skadelige handlinger. I dag er sådanne historier – med mindre der samtidig begås en anden overtrædelse – kun reguleret af de *vejledende* regler om god presseskik (punkt A om korrekte meddelelser), som nogle medier – *bl.a.* den avis der bragte historien om natursutten – åbenbart ikke føler sig bundet af.

3) *Betalte kilder*

Spørgsmålet om betaling af kilder er ikke reguleret i dansk ret. Formanden for Journalistforbundet har udtalt, at det ”principielt er forkert” at betale kilder for tip om gode historier, men at der kan være tilfælde, hvor det er nødvendigt. Danske Medier har udtalt, at de klart tager afstand fra ”kontinuerlig” betaling af kilder, men at spørgsmålet i øvrigt er op til de enkelte medier.

Betaling af kilder har ømtålige implikationer, fordi det kan være afgørende, at pressen modtager de informationer, som kilden ligger inde med.

Men betaling af kilder rejser også spørgsmål om *bl.a.* troværdighed – en af kerneværdierne bag pressefriheden.

Det bør derfor overvejes, om mediernes brug af betalte kilder skal reguleres nærmere og i givet fald, om dette skal ske ved en ændring af de vejledende regler om god presseskik, eller om spørgsmålet kalder på en mere forpligtende regulering.

Under alle omstændigheder synes der at være grund til at overveje spørgsmålet om betaling af kilder nærmere.

4) *Kildebeskyttelsen*

Journalister m.fl. har som udgangspunkt ret til at beskytte deres kilder. Reglerne om kildebeskyttelse fremgår af retsplejelovens § 172.

Kildebeskyttelsen er ikke sat i verden for journalisternes og mediernes skyld, men for at sikre at kilderne tør henvende sig til medierne med oplysninger af offentlig interesse, således at borgerne gennem medierne kan blive gjort bekendt med magtmisbrug og andre betændte forhold i det offentlige og i private virksomheder.

Det bør derfor overvejes, om reglerne om kildebeskyttelse ikke bør ændres sådan, at reglerne kommer til at afspejle beskyttelsesinteressen – det gør de nemlig ikke i dag.

Endvidere bør det overvejes, om ikke undtagelserne til kildebeskyttelsen bør revideres, således at de bedre kommer til at afspejle formålet med kildebeskyttelsen.

Dette var kun udvalgte nedslagsfelter fra et – som sagt – stort og kompliceret felt, der trænger til at blive underkastet en samlet udredning.

Tak for opmærksomheden

Sammensætning af eventuelt udvalg

Et eventuelt udvalg bør sammensættes bredt a la udvalget bag betænkningen om medieansvar (1205/1990) for at sikre, at alle de relevante hensyn inden for feltet bliver inddraget.

Et sådant udvalg bør således efter min opfattelse sammensættes med – foruden centrale embedsfolk – repræsentanter for medierne, juridiske forskere og medie/journalistforskere. Man kunne også overveje at lade et par advokater indgå i udvalget – f.eks. en, der i sin praksis normalt repræsenterer medierne og en, der i sin praksis normalt repræsenterer den forurettede.